

IEDEREEN IS EEN STER

Sporters, wetenschappers en schrijvers zijn steeds vaker te zien in het theater. Waarom programmeren theaters zaken die weinig met podiumkunsten te maken hebben? 'Het publiek wil misschien ook wel iets anders.'

tekst LORIANNE VAN GELDER illustratie TED STRUWER

Chef-kok Yuri Verbeek kookt niet in een restaurant, maar op het podium. Tussen de theatergordijnen en onder de schijnwerpers laat hij zijn publiek proeven van op haspijp ge-rookte zalm, terwijl ze luisteren naar anekdotes over koken voor duizend havenmeesters. Verbeek bracht zijn show in het Isala Theater in Capelle aan den IJssel, een theater waar ook cabaretière Lenette van Dongen optreedt, of kindervoorstelling *Pluk van de Petteflet* te zien is.

Oud-wielrenner Michael Boogerd verhaalde onlangs in *Sportmonologen* op de Parade over de hoogte- en dieptepunten in zijn sportcarrière en de schaamte over zijn dopinggebruik. En astronaut André Kuipers nam zijn gehoor mee op ruimtereis tijdens een theatercollege in het DeLaMar Theater.

Het is niet voor het eerst dat theaters avonden programmeren die nog maar weinig met klassiek theater, musical of muziek te maken hebben, maar het gebeurt wel steeds vaker. In het verleden tourden schrijvers (denk aan Giphart, Chabot en Brill) al langs de theaters. Nu zijn er ook de *expanding theatre*-avonden in de Stadsschouwburg met sinterklaasgala's, wetenschaps gala's of de Amsterdammer van het Jaar. Met grote regelmaat duiken tussen de cabaretiers, toneelgezelschappen en balletgroepen bekende namen uit de sportwereld of wetenschap op.

Zoeken naar gekkigheid

Twee jaar geleden lanceerde Patrick Roubroeks van productie maatschappij Xsaga met schrijver Arthur van den Boogaard *Dromen van goud*, een theaterprogramma met sporters, aan de vooravond van de Olympische Spelen in Londen. "Je ziet dat de zalen niet vol zijn, ook bij succesvolle voorstellingen. Dat is zonde. Ik hoor wel dat theaters het lastig hebben de tent vol te krijgen. In bestaande formats zoeken ze naar gekkigheid, met cocktails en zo, maar dat hoeft niet. Theater is spannend genoeg, maar zoek andere verhalenvertellers. Misschien heeft het publiek wel behoefte aan iets anders – is het wel even klaar met Shakespeare en Mahler."

Het bezoek aan theaters en concertzalen neemt volgens de Vereniging van Concertgebouwen en Schouwburg Directies inderdaad al jaren af. De laatste cijfers zijn uit

2012: ze laten een algehele daling van 11,9 miljoen naar 10,9 miljoen bezoekers zien. Ook opvallend uit de monitor Podia 2012 is dat het aantal voorstellingen en het aantal bezoekers aan die voorstellingen daalt, maar dat de populariteit van andere evenementen, zoals literaire bijeenkomsten, lezingen, feesten, colleges en festivals in de schouwburgen en concertzalen sinds 2008 juist toeneemt. Vergelijken met 2008 zijn er in 2012 5248 minder voorstellingen georganiseerd door theaters in het hele land.

Aan het aanbod ligt het niet. Er wordt ondanks de bezuinigingen nog steeds veel geproduceerd. Het DeLaMar Theater programmeert sinds vorig jaar theatercolleges, georganiseerd door Hans Groen, maar ziet die niet als 'in plaats van'. "Waar we gaatjes in de agenda hebben, zoals op maandag en dinsdag weleens, kan daar een college staan. We hebben zelf lange series in het theater; soms valt er een dag leeg en kun je die mooi opvullen," zegt marketingmedewerker Marte Koelmaan.

In de Stadsschouwburg werkt directeur Melle Daamen andersom. Bij zijn aanstelling in 2001 wilde hij een week-end per maand vrijhouden voor *expanding theatre*. Daarmee hoopte hij nieuwe groepen aan het theater te binden. "We willen maatschappelijk een rol vervullen. Dat kan dankzij *expanding theatre*. Met toneel loop je altijd achter de actualiteit aan." Voor avonden als *Happy chaos* en *All American breakfast*, na de Amerikaanse verkiezingen, liep het al vroeg storm.

Kleine portemonnee

"Er is behoefte aan nieuwe formats," denkt Johan Idema, adviseur en vernieuwer in de culturele sector. "Voor klassieke podiumkunsten blijft er altijd publiek, maar niet meer zo omvangrijk als het ooit was. De combinatie van vermaak, kennis, sporters, wetenschappers en een kijkje achter de schermen zijn heel aantrekkelijk. Het werkt op televisie, denk aan *Holland Sport* of *DWDD University*, dus waarom niet in het theater? Dan kun je het ook nog combineren met een *meet & greet*."

Sommige theaters hopen dat ze door het programmeren van andersoortige avonden nieuw publiek kunnen aanboren. Of dat echt zo is, is nog niet aangetoond. "Er wordt weinig representatief onderzoek naar gedaan, jammer."

Je zou veel over je publiek en je bereik kunnen leren als je dat doet," zegt Idema. Hij ziet wel dat in de kunsten – klassieke muziek, theater, maar ook de museumwereld – de noodzaak van andere formules dan de traditionele groot is. "Zeker de klassieke muziek zou, gelet op de dalende bezoekcijfers, gebaat zijn bij meer vernieuwing, zoals combinaties met literatuur of wetenschap."

Roubroeks, verantwoordelijk voor *Sportmonologen*, denkt dat de aantrekkingskracht van andere vormen van theater ook ligt in het vernieuwende. "Als ik je uitnodig voor een sporter in het theater, krijg je meteen een verwondering, nieuwsgierigheid. Daar moet iets bijzonders gebeuren." Andersom is het ook effectief voor het verhaal van de sporters. "We laten alle theatrale technieken los op de sprekers. Veel sporters hebben een interessant verhaal te vertellen en worden dan ingehuurd door een bedrijf waar ze in de bedrijfskantine vertellen over hoe je succesvol moet zijn. Daar sta je in tl-licht met de zoemen-de colamachine op de achtergrond. Dan laat je veel van die boodschap liggen. Als je theaterwetten toepast op een krachtig verhaal, luisteren ineens honderden mensen ademloos. Het bedrijfsleven kan hier ook van profiteren."

Drie soorten publiek bestaan in het theater, volgens een publieksanalysemodel: zij die emotioneel geraakt

willen worden, zij die intellectueel geprikkeld willen zijn en zij die sociaal zijn en gewoon een leuke avond willen hebben. Het voordeel van verschillende soorten programma's is dat je die uiteenlopende groepen kunt bereiken. Liefhebbers van de rubriek van fotograaf Hans Aarsman in *de Volkskrant* gaan waarschijnlijk ook naar zijn programma in de Kleine Komedie. Fans van de columns van Saskia Noort en Jan Heemskerk komen naar het theater om hen te zien, niet per se groepen die reguliere voorstellingen weten te vinden.

De bezoekers met een kleinere portemonnee zijn zo misschien weer het theater in te krijgen. Sinds de crisis is een deel van de musical- en commerciële theater-programmering ingestort, mede omdat mensen met lagere inkomens daarvan het publiek vormden en die hard door de crisis zijn geraakt. Het programmeren van een avond *Sportmonologen* of een theatercollege is zowel goedkoper voor het theater als voor de bezoeker: in plaats van twintig musicalsterren, staan slechts één of twee performers op het podium.

Patrick Roubroeks denkt dat na het succes van *Sportmonologen* op de Parade zijn concept ook in reguliere theaters terecht kan komen. Hij is al door theaterdirecties gebeld. "De tijd is er rijp voor: mensen willen echte verhalen horen, van namen die ze kennen. We weten meer van schaatser Mark Tuitert dan van Mahler of Shakespeare. Er is dus al een voedingsbodempot en nieuwsgierigheid."

Roubroeks gelooft ook dat sporters en wetenschappers in het theater wel degelijk een nieuw publiek naar de schouwburgen kunnen halen. "Als je een mooie avond in een theater in het land hebt gehad, wil je dat gevoel waarschijnlijk nog een keer hebben. De kans dat je nog een keer gaat, is groter."

Geen theater in het theater

Staat van de stad, Stadsschouwburg, 22 september

Giel Beelen viert het tienjarig jubileum van zijn radio-ochtendprogramma in Theater Carré, 26 oktober

Gala van de wetenschap, Stadsschouwburg, 25 november

De grote kunstshow, Stadsschouwburg, 30 november

Zelf weten, lezing, conference naar aanleiding van foto's, met Hans Aarsman, De Kleine Komedie, 23-25 oktober

Theatercolleges in het DeLaMar Theater: Jelle Brandt Corstius, 30 september; Midas Dekkers, 17 november; Daan Roosegaarde, 24 november; Helga van Leur, 8 januari